

до фонду. В основному це задоволення потреб навчального процесу та інформаційне забезпечення наукових досліджень: підготовка дисертаційної, дипломної чи курсової роботи.

Таким чином, оптимального співвідношення між змістовим та технічним рівнями у спортивній освіті можна досягти шляхом удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення галузі. Для досягнення якісно нового рівня інформаційного забезпечення спортивної освіти необхідне створення інформаційно-комунікативних ресурсів, які представлятимуть систему проблемно орієнтованих баз даних та знань, інтегрованих у довідково-пошуковому апараті.

Загальна наукова політика інформатизації спортивної освіти має бути спрямована на об'єднання всіх наукових досліджень з метою концентрації наукового потенціалу галузі.

Література

1. Яценко О.М. Нові парадигми інформатики та основи комп'ютерного забезпечення біографістики // Укр. біографістика: Зб. наук. праць. — К., 1996. — Вип.1. — С.130—133.
2. Величко Т.Г. Про технологізацію освіти // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. — К., 2000. — Вип. 27. — С.15—24.
3. Український спорт: Показчик книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922—1941) / Укл. та автор передм. О.Вацеба. — Л., 2002. — 120 с.

ВЗАЄМОБУМОВЛЕНІСТЬ ДІЇ РІЗНИХ ІНТЕРЕСІВ

Б.Ф. Ведмеденко

Інститут проблем виховання АПН України

Тривалий час науковці, філософи, педагоги, соціологи, психологи вивчали проблему появи, виховання і закріплення інтересу до різних видів діяльності. Однак явище поведінкового синтезу через активізацію інтересу у повній мірі ніхто глибоко не розглядав. Та саме психоло-педагогічний синтез знань, вмінь, навичок з фізичного виховання і спорту при позитивній емоційній аурі в мікро- і макрооточенні переходить у поведінковий вчинок реалізації своїх здібностей, обдарованості, а можливо, й таланту.

У І. Канта до поняття інтересу входять: уява про об'єкт; почуття задоволення, що викликає об'єкт; ставлення до вольових зусиль, вплив почуття приємного або позитивного морального на волю. Інтерес І. Кант поділяє на три види: 1) той, що викликається нами; 2) іншими людьми, з якими ми зростаємо; 3) загальним благом. Інакше кажучи, інтереси поділяються на індивідуальні й соціальні, егоїстичні й альтруїстичні; у свою чергу — на вузькосоціальні і широкосоціальні (1915). Поряд з цим інтереси можуть бути: глобальні (освоєння космосу), національні (розробка земних надр), біологічні, професійні, групові, індивідуальні та інші.

К.Д. Ушинський (1950), вказуючи на роль інтересу та звички у вихованні особистості, акцентував нашу увагу на тому, що лише інтерес активізує її прояв. Саме інтерес через звичку

відкриває вихователю можливість вносити ті чи інші свої принципи в самий характер виховання, його нервову систему, його природу. Однак проблема цільового виховання інтересу в учнів до занять фізичною культурою тісно поєднується з проблемою цілісності навчально-виховного процесу, яка розкривається групою авторів: В.В. Белорусова, І.Д. Бех, Б.Ф. Ведмеденко, М.Д. Зубалій, М.О. Козленко, В.Ф. Новосельський, М.П. Гуменюк, Г.С. Корда, Л.В. Волков. Їх висновки свідчать про те, що процес вивчався в аналітичному плані із застосуванням функціональних та процесуальних типів досліджень.

Розвиток і закріплення стійких інтересів у значній мірі співпадає із становленням і розвитком особистості. Це безпосередньо проявляється в стабілізації її позитивної спрямованості у поведінці і опосередковано — у впливі на розвиток морального потенціалу, навичок, переконань і світогляду, що обумовлюється інтересами комунікації з соціально-нормативними і діловими вимогами суспільства. Роль і значення інтересів для формування особистості, її поведінки в основних областях суспільного життя пояснює тісний взаємозв'язок проблем дослідження і особливостей виховання інтересів. Особливо це торкається проблем учнівської та студентської молоді в період активного перебудовного процесу освіти в Україні. Адже саме в юнацькі роки

часто розвиваються і закріплюються позитивні інтереси на все життя, що потребує особливої уваги до питань керованості процесом виховання позитивних інтересів.

Інтереси в якості підкласу позицій слід розуміти як переважну схильність молодшої людини до певних галузей знань з фізичної культури і спорту, до виконання вправ, їх комбінацій, бажання до більш детального ознайомлення з ними з метою якомога більшої відповідності, що зв'язані з ними діловими, соціальними і нормативними вимогами. Пізнання включає в себе всі когнітивні процеси, такі, як відчуття, сприйняття, уява, а не одне лише мислення (І.Д. Бех, Г.С. Костюк, Г.І. Шукіна).

Чітко про це свідчать такі області інтересів, як спорт, танці, кіно, музика, в яких активізуються почуттєво — когнітивні процеси. Далі ми вважаємо необхідним підкреслити ще один малодосліджуваний бік поняття «інтерес». Окремий інтерес завжди існує як елемент складної структури позитивних інтересів спортсмена-початківця. Інтереси не просто співіснують, вони тісно взаємопов'язані і взаємообумовлені один з одним. Якщо, наприклад, у підлітка інтерес до занять фізичною культурою і спортом пов'язаний з інтересом до політики, то він особливо уважно буде слідкувати за спортивно-політичним життям. Якщо у молодшої людини інтереси мають схильність до туризму і занять у спортивних секціях, то вона обере туризм, а інші види діяльності будуть для особистості другорядними. Якщо інтерес до літератури пов'язаний з інтересом до занять улюбленим видом спорту, то превалюватимуть в часі читання спортивних журналів, спортивної літератури, що висвітлює методику опанування технікою спорту, розкриває особливості життя видатних спортсменів, як взірця, еталону, кумира. Тому співіснування інтересів висвітлює певну область інтересів.

Не випадково, чим різнобічніші, багатоплановіші зв'язки одного з інтересів зі всіма іншими, тим більш важливе місце він посідає в структурі інтересів і тим ширше його вплив на них. Головні (чи базові) інтереси мають багатопланові зв'язки, а другорядні (периферійні) інтереси мають відносно менше зв'язків. Саме такий підхід до сприйняття структури інтересів бажано розглядати, як спробу виокремити певні особливості особистості, як унікального індивіда зі своєю обдарованістю, талантом та психологічним духовним комфортом. Ці спроби необхідні, адже для подолання розповсюдженого в області соціальних досліджень і виховання спортсме-

нів є певна спільність інтересів, в основі якої в кінцевому рахунку знаходиться механістичне розуміння особистості, що захоплена цільовою діяльністю.

Щоб виховувати в учнів і студентів інтерес до оволодіння фізичними вправами, необхідно визначати з яких компонентів він складається. За даними А.Ц. Пуні (1973), інтерес складається з трьох компонентів: знань (якими повинен володіти спортсмен), практичного виконання вправ, їх комбінацій, емоційного задоволення, яке спортсмен отримує від виконання.

В процесі розробки нових прийомів і методів необхідно послідовно орієнтуватися на структурний характер системи інтересів. Саме вона здійснюється під час диференціації інтересів. Вплив різних умов суспільного життя на розвиток і закріплення позитивних інтересів учнівської і студентської молоді, що отримав певне теоретичне обґрунтування, ще недостатньо розкрито в емпіричному плані. Ряд здійснених досліджень вчених (І.Д. Бех, Б.Ф. Ведмеденко, Г.І. Шукіна) свідчать про комплексний характер впливу умов і певного рейтингу окремих із них. Одне із них: міське і сільське проживання не породжує суттєвої різниці в області інтересів; а вік і стать учнівської і студентської молоді мають значний вплив на різницю інтересів.

Окрім постійних вікових і статевих ознак як елементів структури інтересів, існує багато спеціальних групових особливостей, що мають значення для вірної побудови психолого-педагогічної технології навчально-виховного процесу. Молодші і старші підлітки, дівчата і хлопці знаходяться під впливом різних, суттєвих для поведінки, умов життя. До них відносяться і специфічні групові стимулятори до певного виду діяльності, які стимулюють різні специфічні групові інтереси. Від 18-річних спортсменів, наприклад, тренер вимагає значно більшої самостійності в тренуваннях, в моральних оцінках і судженнях, ніж від 10—12-річних спортсменів-початківців, що підсилює інтерес більш дорослих юнаків до питань якості тренувань, моральних вчинків. Від хлопчиків чекають більшого розуміння проблем з технічних видів спорту, ніж від дівчаток, що значно активізує у юнаків інтерес до технічних видів спорту.

Подальша диференціація інтересів виникає під впливом спілкування і діяльності в мікрогрупі. Значний вплив має осередок за спільними інтересами занять в спортивній секції, навчання в класі, студентській групі. Вчені встановили

у паралельних групах різні сторони загальної структури інтересів, різний рівень їх зрілості, констатували різну форму прояву інтересів. Якщо вважати, що заняття улюбленим видом спорту має в основі симпатію, то можна передбачити, що між симпатією, спрямованістю і силою інтересів учнівської молоді існує певний взаємозв'язок. Як правило, спільність інтересів породжує у молоді симпатію один до одного, а симпатія в процесі двосторонньої комунікації викликає наближення інтересів. Фізичний розвиток юнаків та дівчат, що знаходяться на різних ступенях навчання, як правило, формує суттєві розбіжності інтересів завдяки різниці алгоритмів взаємодії.

Теоретичні передумови наукового обґрунтування тесту вивчення структури інтересів передбачають рангові ряди часткових їх симптомів, які, як правило, визначаються профілем інтересів. Вони дозволяють зробити перші судження про інтереси учнівської і студентської молоді, особливо щодо їх сили, широти і спрямованості. При всіх позитивних рисах значним недоліком є те, що іноді окремі інтереси розглядаються як ізольовані бажання і відірвані від структурних зв'язків. Ось чому побудова рангових рядів повторюваності символів інтересів або частоти індикаторів інтересів являє собою орієнтацію на вчинкові моделі особистості і її риси. В процесі вивчення інтересів в основі знаходиться не концепція структурних взаємозв'язків, а концепція дієвості сумарного паралелізму окремих інтересів. Тому спостерігаються певні протиріччя між теорією психології особистості і методами її дослідження. Розуміння особистості, як єдності взаємозалежних між собою сторін, не знаходить на сьогодні адекватного відображення в методичних прийомах взаємозв'язку.

Адже не секрет, що структурний характер окремих інтересів особистості спортсмена в якості постійної ознаки поняття має для нас центральне значення, інтерес має декілька етапів розвитку: споглядальний, споглядально-дійовий, дієво-пошуковий, пошуково-творчий. Всі вони сприяють сходженню спортсмена-початківця сімома сходинками до звання майстра спорту.

По-перше, окремі інтереси спортсмена тісно пов'язані між собою і часто найскладнішим чином залежать один від другого. Як завжди це не ізольовані спонукання, які функціонують автоматично. Прояв спортсменом інтересу до виконання фізичних вправ, їх комбінацій, участі в змаганнях з улюбленого виду спорту за своїм

спрямуванням завжди є результатом всіх його інтересів в їх особливому взаємозв'язку.

По-друге, в процесі взаємодії інтересів деякі з них функціонують, як «центри» в області інтересів, довкола яких групуються інші «периферійні» інтереси. Зона інтересів має ієрархічну і складну побудову. Розвиток базового інтересу завжди супроводжується змінами в структурі інтересів. Його не слід розуміти, як просту появу і прояв нових інтересів чи як посилення відповідно послаблення окремих інтересів. Переконання в тому, що інтереси взаємозв'язані, можна сформулювати більш детально. Структурний характер інтересів проявляється, за думкою вчених, у двох формах: у вигляді взаємообумовлених і незв'язаних між собою інтересів.

Та як у відповідній науковій психолого-педагогічній літературі це питання глибоко не розглядається, наведемо приклад. Юнак проявляє великий інтерес до спорту і конярства. Взаємозв'язок цих інтересів полягає в тому, що він розглядає любов до коней у спортивному аспекті. Так, наприклад, він може вирахувати, яка швидкість коня на гонках буде найоптимальнішою, ці два інтереси у певній мірі визначають один одного.

Таким чином, зв'язок інтересів — це загальне явище і важлива форма їх структурування. Загальні форми мають ознаки зв'язків інтересів. У процесі вивчення зв'язків інтересів необхідно враховувати, що кожний вид інтересів має велику кількість різних об'єктивних сторін. Наприклад, інтерес молоді до занять спортом охоплює фізіологічні, біохімічні, психологічні, соціальні, політичні, естетичні та інші сторони життя. Зв'язок інтересів полягає в тому, що із багатьох сторін провідного інтересу увага надається лише тій його стороні, яка відповідає більш активній і оптимальній системі взаємозв'язку з іншими.

Якщо інтерес до занять фізичною культурою і спортом зв'язаний з інтересом до техніки, то юнак чи підліток перш за все звертає увагу на технічну готовність спортивного обладнання (бобслейних саней, картинга, спортивного мотоцикла, машини, серфінга, велосипеда). Проте естетична сторона його менш турбує. В переживаннях особистості предмет її інтересів розгалужується в межах залежності від його структурних зв'язків. Спортсмен сприймає свій улюблений вид спорту переважно з позитивних аспектів. Одночасно вид спорту профілюється тому, що його сторони відрізняються одна від іншої в залежності від ступеня розвитку інтересу, який проявляє до нього особистість. Важливими ознаками взаємозв'язаності

інтересів вважають: явище взаємозалежності; явище динамічності, яке враховує суб'єктивну залежність, коли сили активізації взаємодіють між собою, що визначає спрямованість інтересів. Спрямованість спортсмена єдина, вона діє то в одному, то в іншому напрямку, незважаючи на значну різницю між окремими інтересами.

Можливо, у спортсмена-початківця виховані однакові за силою інтереси, що не зв'язані між собою, саме тут має місце аспектизація. Якщо, наприклад, інтереси до занять футболом і музикою не зв'язані між собою, то юнак глибоко не цікавиться музикуванням, його цікавлять інші проблеми професійності в футболі і сприйняттю музичних творів він надає менше часу.

Опанування цими особливостями позитивно унормовує поведінкові вчинки молодшої особи щодо занять фізичною культурою і спортом, робить цей процес більш керованим і прогнозованим.

Література

1. *Ананьин С.А.* Интерес по учению современной психологии и педагогики //Крещатик. — 1915. — № 40. — 192 с.
2. *Ведмеденко Б.Ф.* Виховання інтересу: теорія, експеримент, методика занять. Монографія. — Чернівці, 2002. — 487 с.
3. *Козленко Н.А.* Школьникам — привычку заниматься физической культурой. — К., 1985. — 120 с.
4. *Щукина Г.И.* Познавательный интерес в учебной деятельности школьника. — М., 1972. — 131 с.

НАПРЯМКИ ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ — МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

О.Е. Коломійцева

Харківська державна академія фізичної культури

В сучасній виробничій життєдіяльності нашого суспільства все більше виникає протиріч між значним інтелектуальним, емоційним, психологічним напруженням трудової діяльності та різким зниженням фізичної активності як головного регулятора функцій організму людини. Тобто в праці людини все більша перевага віддається розумовим процесам, ніж фізичним навантаженням. Водночас більшість вчених вважають, що головним джерелом розвитку та зміцнення ресурсів здоров'я людини, збереження механізмів регулювання її життєдіяльності та працездатності є систематична фізична активність — професійно-прикладна фізична культура впродовж усього творчого життя працівника [1, 2]. Тому процесу професійно-прикладної фізичної підготовки (ППФП) повинна приділятися більш значна увага, бо характер праці змінюється не тільки за рахунок зменшення фізичних навантажень, а й розширення діапазону досить складних рухів, що вимагають гарної координації, стійкості уваги, швидкої реакції та точності м'язових зусиль. Досить часто ці особливі рухи професійної діяльності виконуються в змушеній позі тривалий час та без можливості активного відпочинку. Таким чином кожна професія створює свої особливі, специфічні умови праці. Не винятком є і професія вчителя початкових класів, яка, мабуть, більш, ніж інші, потребує володіння досить різноманітним арсеналом рухових дій на фоні емоційного напруження, при-

мушує вчителя бути універсальним спеціалістом. Звідси виникає необхідність спеціальної фізичної підготовки робітника до висококваліфікованої праці в специфічних умовах.

Прийнято вважати, що професійно-прикладна фізична підготовка — це спеціалізований вид фізичного виховання, спрямований на формування прикладних знань, фізичних, психічних та спеціальних навичок, необхідних для повної готовності людини до професійної діяльності.

Професійно-прикладна фізична підготовка майбутнього вчителя повинна вирішувати такі завдання:

- спрямований розвиток прикладних основних фізичних якостей;
- переважний розвиток прикладних спеціальних якостей;
- переважний розвиток прикладних вмінь та навичок;
- спрямований розвиток прикладних психічних якостей;
- придбання необхідних прикладних знань по використанню придбаних вмінь та навичок в подальшій професійній діяльності.

Спрямований розвиток прикладних основних фізичних якостей. Це завдання передбачає розвиток загальновідомих фізичних якостей (сила, витривалість, швидкість, спритність, гнучкість),